

**PUTNI VODIČ I DNEVNIK
PLANINARSKÉ OBILAZNICE**

PLANINARSKI PUT PSUNJEM

PLANINARSKO DRUŠTVO "PSUNJ" PAKRAC

PUTNI VODIČ I DNEVNIK
PLANINARSKJE OBILAZNICE

PLANINARSKI PUT PSUNJEM

U prigodi obilježavanja završne svečanosti 120 obljetnice organiziranog planinarstva u Slavoniji, na Danima hrvatskih planinara održanim 24., 25. i 26. lipnja 2016. godine na Psunju, kod planinarskog doma Omanovac, otvorena je i predana planinarima na korištenje planinarska obilaznica pod nazivom Planinarski put Psunjem.

Planinarska obilaznica posvećena je svim znanim i neznanim planinarima i njihovim simpatizerima koji su se kroz dugogodišnju psunjsku planinarsku povijest, svaki u svoje vrijeme sve do današnjih dana, bavili istraživanjem, trasiranjem, označavanjem i održavanjem psunjskih planinarskih putova i tako im utrli neizbrisiv trag. Bez tih pojedinaca i njihovog entuzijazma ne bi bilo ni osnove za uspostavu ove planinarske obilaznice čija trasa svojim većim dijelom prolazi starim, davno uspostavljenim i markiranim planinarskim putovima, ali i nekim u novije vrijeme uređenim planinarskim putovima po Psunju.

NAKLADNIK:

Planinarsko društvo "Psunj"
Hrvatskih velikana 3, 34 550 Pakrac
pakrac@pdpsunj.hr • www.pdpsunj.hr

AUTOR DNEVNIKA PLANINARSKE OBILAZNICE, UREDNIK TEKSTOVA, IDEJNO RJEŠENJE PEČATA I ZNAČKE:

Žarko Roček

UREĐENJE TRASE PLANINARSKE OBILAZNICE OBAVILI SU:

Željko Brčić Duša i Tihomir Slišurić (HPD „Strmac“ Nova Gradiška)
Željko Tomašević, Jagor Opić i Josip Matijević (HPD „Lipa“ Lipik)
Stevo Nagy, Helena Sigurnjak, Željko Milaković,
Branka Ećimović i Žarko Roček (PD „Psunj“ Pakrac)

SURADNICI NA DNEVNIKU:

Tihomir Slišurić
(opis trase Pl. puta Psunjem od Crne Mlake do Kapetanice)
Otmar Tosenberger
(grafička obrada pečata i stručna tehnička pomoć)

GRAFIČKI I TEHNIČKI UREDNICI DNEVNIKA I ZNAČKE:

Ivan Černi
Borislav Černi

STRUČNI SAVJETNIK:

Komisija za planinarske putove
Hrvatskog planinarskog saveza

TISAK:

4. izdanje, studeni 2019. - naklada 40 primjeraka
FOTOimago - Pakrac

OSOBNI PODACI O VLASNIKU DNEVNIKA

fotografija
obilaznika

30 x 35 mm

IME I PREZIME _____

GODINA ROĐENJA _____

ZANIMANJE _____

ADRESA _____

E-ADRESA _____

PLANINARSKO DRUŠTVO _____

OBILAZAK ZAPOČEO DANA _____

OBILAZAK ZAVRŠIO DANA _____

Osobni potpis:

PSUNJ - POLOŽAJ PLANINE

Psunj je šumovita i pitoma planina, koja se nalazi na jugozapadu Slavonije u istočnoj Hrvatskoj. Zajedno sa Papukom, Krndijom, Dilj gorom, te Požeškom i Babjom gorom, čini planinsku cjelinu Slavanskog gorja. Silueta Psunja dobro je uočljiva iz smjera Slavonske posavine i prati nas na autocesti i željezničkoj pruzi Zagreb-Slavonski Brod, na dionici od Novske preko Okučana do Nove Gradiške. Vrh Brezovo polje (985 m), nije samo najviši vrh Psunja već i čitave Slavonije. Planina se proteže smjerom sjeveroistok-jugozapad, dužine je oko 35 kilometara, dok poprečni smjer iznosi oko 20 kilometara. Oko Psunja, ali djelomično i preko njega, od davnina su prolazile ceste.

Ispočetka po Psunju se kretalo pješice i na konjima, za konjskim zapregama. Od kraja 19. stoljeća i do 60ih godina 20. stoljeća nekim psunjskim dolinama prolazile su uskotračne šumske željeznice (dolina potoka Rašaške, Sivornice, Vodostaja). Nakon ukidanja slikovitih impresivnih šumskih željeznica dolazi do ekspanzije kamionskog i traktorskog prometa kojima se nastavlja vršiti daljnji prijevoz i izvoz šumskih prirodnih bogatstava. Infrastruktura se prilagođava njima i probijaju se brojne ceste u planini kroz neka do tada netaknuta živopisna planinska područja, kojima ceste nikad ranije nisu prolazile. I dan danas eksploatacija i izvoz planinskih bogatstava obavlja se kamionima, traktorima i raznom drugom moćnom šumarskom mehanizacijom. Povećava se broj šumskih cesta i vlaka i sve je više devastiranog šumskog terena izbrazdanog od neprimjerene teške mehanizacije. Nažalost, u nepristupačnim šumskim područjima još uvijek možemo vidjeti i žalosne prizore gdje se drvna masa do prve prometnice iznosi teškom mukom konja samaraša, koji kod nas na teški rad dolaze iz obližnje Bosne. Sve se to dešava u vremenu 21. stoljeća i svjetskog galopirajućeg tehnološkog i inog drugog napretka.

Najveća mjesta u psunjskom okruženju danas povezuju brze suvremene asfaltne prometnice. Psunj je sa svoje sjeverne strane

omeđen dolinama rijeka Pakre i Orljave kroz koje prolazi cesta Pakrac – Španovica – Mijači – Kamensko – Brestovac – Požega. Sa zapadne strane Psunja nalazi se cesta Pakrac – Lipik – Bijela Stijena – Trnakovac – Okučani, s južne strane je autocesta i Slavonska posavina, dok se s istočne strane Psunja, u Požešku kotlinu spušta cesta na relaciji Cernik – Baćin dol – Brestovac – Požega. Sve te prometnice danas su asfaltirane. Ceste su prodrle i duboko u planinu. Od sela Španovice na pakračkoj strani, te dalje preko Gornje Šumetlice i Vodostaja, prolazi dobra makadam cesta do najvišeg vrha planine koja na svojoj trasi preko Crne bare i Strmca presijeca Psunj prema mjestu Cernik na novogradiškoj strani.

O PAKRAČKOM PLANINARSTVU

Pred sami kraj 19. stoljeća dok u Pakracu još nije bilo osnovano planinarsko društvo, već je postojao jedan Pakračanin kao organizirani planinar. Podatak o tome pronalazimo u popisu članova iz lipnja 1898. godine, planinarskog društva „Bršljan“ iz Osijeka. Njegovo ime je Eduard v.Montoir.

Prvo planinarsko društvo u Pakracu osnovano je 29. siječnja 1928. godine pod imenom „Čaklovac“, kao podružnica Hrvatskog planinarskog društva u Zagrebu. Na godišnjoj skupštini održanoj 10. veljače 1935. godine podružnica „Čaklovac“ mijenja ime u podružnicu „Psunj“, budući da je pakračkim planinarima Psunj matična planina. Na toj skupštini usvojena je odluka o izgradnji planinarskog doma na Velikoj poljani. Zahvaljujući agilnom predsjedniku podružnice Josipu Svobodi, 18. srpnja 1937. godine otvoren je prvi planinarski dom pakračkih planinara, nazvan „Dom Josipa Svobode“. U tome periodu članovi društva organizirali su raznovrsne izlete i otkrivali psunjske atraktivne lokacije i vrhove, obližnje slavonske planine, ali i udaljenija odredišta.

S nadolazećim ratnim vihorom 2. svjetskog rata rad društva slabi i zbog ratnog meteža društvo prestaje s radom tijekom 1942. godine. Iste godine pakrački i slavonski planinari doživjeli su težak udarac.

U plamenu ratnih događanja nestao je „Dom Josipa Svobode“ na Velikoj poljani. Već na samome kraju rata 1945. godine, slijedi još jedan vrlo težak udarac za pakračke planinare i građane Pakraca. U ondašnjem zagrebačkom Maksimirskom partizanskom logoru gdje je bio zatočen, gubi se trag agilnom predsjedniku pakračkih planinara Josipu Svobodi. Pretpostavlja se da je ubijen. Još ni danas se ne zna gdje je sahranjen. Tijekom narednih nekoliko godina zastao je rad Podružnice, ali ideja planinarstva nije se ugasila.

Obnoviteljska skupština društva održana je 19. travnja 1953. godine. Zbog novog ustrojstva države i zakona, društvo mijenja ime u planinarsko društvo „Brezovo polje“. To ime nosi sve do 1964. godine kada se ponovno vraća ime „Psunj“, koje ostaje do danas. Na godišnjoj skupštini društva održanoj 21. ožujka 1954. godine raspravljalo se o početku gradnje planinarskog doma na Omanovcu, brdu udaljenom 2 sata hoda od Pakraca, s pogledom na grad. Tijekom gradnje dom je ostao bez krovišta u nevremenu koje zahvaća pakrački kraj 11. rujna 1956. godine. Zbog nedostatka sredstava gradnja doma dovršava se usporeno da bi konačno planinarski dom „Omanovac“ bio otvoren 7. rujna 1963. godine. Jedno cijelo desetljeće pakrački planinari uživali su u svom novom domu s drvenim nadgrađem. U noći sa 16. na 17. listopada 1974. godine dom je nestao u požaru izazvanom kvarom na električnim instalacijama. Marljivošću i upornošću pakračkih planinara izgrađen je novi planinarski dom na proširenim temeljima starog doma. Svečanost otvorenja novo-izgrađenog planinarskog doma „Omanovac“ upriličena je na Susretu planinara Hrvatske održanom na Omanovcu 10. i 11. rujna 1977. godine. Ovo je ujedno bilo i prvo veliko planinarsko okupljanje takvoga tipa u Slavoniji, održano na državnom nivou, a organiziralo ga je naše društvo. Bile su to godine bogatog društvenog planinarskog života, organizirani su razni izleti, brojni sletovi, susreti, čuvene planinarske zabave i izložbe, kao i druga društvena događanja i akcije. Pakrački planinari sudjelovali su od 1957. godine u trasiranju, označavanju i uspostavi Slavenskog planinarskog puta (SPPa) najstarije slavonske i hrvatske planinarske transverzale (sada planinarske obilaznice) kroz

Slavoniju. U suradnji sa planinarima iz PDa „Strmac“ Nova Gradiška, 26. travnja 1986. godine otvorena je planinarska transversala Psunjski planinarski put (PPP), tiskan je dnevnik i izrađene su prigodne spomen značke koje su dobivali planinari kao nagradu za prijeđenu planinarsku transversalu.

Za vrijeme oružane agresije na Hrvatsku, od 1991. do 1995. godine, pakrački kraj teško je stradao u svim segmentima života. Rad društva stagnira, mnogi planinari doživjeli su tragične sudbine, a planinarski dom „Omanovac“ je okupiran.

Vojno-redarstvenom akcijom „Bljesak“ 1995. godine oslobođen je od okupatorskih srpsko-četničkih postrojbi pakrački kraj i nikad zaboravljeni Psunj. Tijekom okupacije planinarski dom „Omanovac“ je devastiran, opustošen i oštećeno je krovište doma. Arhiva društva koja se nalazila u domu nestala je. Iza ratnih djelovanja ostala su po Psunju mnoga minska sumnjiva i minirana područja, a neka od njih nisu uklonjena ni do danas.

Obnoviteljska skupština planinarskog društva „Psunj“ Pakrac održana je 8. veljače 1996. godine. Sami i uz pomoć brojnih donatora pakrački planinarski entuzijasti započeli su sanaciju i postupnu obnovu svog planinarskog doma uređenje kojeg je trajalo godinama. Većinu organizacijskog posla, prikupljanje raznih potrebnih donacija za obnovu, besprijekornu organizaciju akcija, gruntovno uknjižavanje planinarskog doma „Omanovac“ u zemljišne knjige u vlasništvo planinarskog društva „Psunj“ iz Pakraca i druge vrlo bitne zahtjevne radnje proveo je naš cijenjeni stari pakrački planinar-graditelj dipl. ing.arh. Zvonko Pavlenjak. Bez njegove nesebične stručne pomoći, dobronamjernosti i angažmana vjerojatno ne bismo postigli toliko mnogo.

Nisu zapostavljeni ni ostali segmenti društva, kao ni one gole zidine planinarskog doma „Josipa Svobode“ na Velikoj poljani. Naše planinarsko društvo održava devedesetak kilometara dobro markiranih i putokazima opremljenih planinarskih putova koje imamo na Psunju i zapadnom Papuku. I dalje smo suorganizatori Slavenskog planinarskog puta, najznačajnije planinarske obilaznice u Slavoniji koja

sada svojom nadopunjenom markiranom kružnom trasom povezuje sve Slavonske planine i gore na svome gotovo 350 kilometara dugome putu. Na polovici Fokine staze između grada Pakraca i planinarskog doma „Omanovac“, u tzv. području Tromeđa, sagradili smo 2005. godine planinarsku nadstrešnicu, odmorište za sve prolaznike pješake tim krajem. Na brojnim izletima i pohodima prošli smo sve hrvatske planine, njihove najviše vrhove i bili u većini planinarskih skloništa, kuća i domova. Uspeli smo se i na neke bijelo-svjetske vrhove i planine. Pojedinci su prešli i na desetke planinarskih obilaznica diljem zemlje. Kontinuirano se radi i vodi briga o održavanju i sanaciji zidina i terena oko zidina starog planinarskog doma „Josipa Svobode“ na Velikoj poljani koju vode entuzijasti. Na području planinarskog doma „Omanovac“ 6. i 7. rujna 2008. godine organizirali smo u okviru proslave 80 godišnjice organiziranog planinarstva u Pakracu 33. slet planinara Slavonije koji je okupio više od 500 planinara. Učestalo sudjelujemo na planinarskim pohodima, organiziramo razne društvene izlete, akcije uređenja planinarskog doma „Omanovac“ i njegovog okoliša, redovito održavamo naše planinarske putove. U suradnji sa Slavonskim i Hrvatskim planinarskim savezom organizirali smo 2013. godine opću Planinarsku školu za naše članove, školujemo nove markaciste i vodiče društvenih izleta. Sudjelujemo u prezentaciji pakračkog i slavonskog planinarstva organizirajući izložbe u okviru Dana otvorenih vrata i Noći muzeja, te drugih prigodnih gradskih i planinarskih manifestacija. Pri društvu je 2014. godine osnovana Visoko-gorska sekcija u kojoj radi petnaestak članova. Uz planinarski dom „Omanovac“ u okviru obližnjeg gospodarskog objekta, uredili smo tzv. zimsku sobu koja je planinarima na raspolaganju uvijek kada dom nije otvoren. U prosincu 2015. godine organizirali smo tradicionalni jubilarni 20. memorijalni planinarski pohod Fokinom stazom 1991. u znak sjećanja na žrtvu koju su dali naši branitelji. Za taj pohod izradili smo prigodnu značku i dnevnik Fokine planinarske obilaznice koja je utemeljena u povodu 25. obljetnice pogibije hrvatskih branitelja na Čukuru i 20. obljetnice prvog organiziranog Memorijalnog planinarskog pohoda Fokinom stazom 1991.

Početakom 2016. godine, uz materijalnu pomoć Hrvatskog planinarskog saveza i uz vlastita materijalna sredstva, dovršili smo potpuno novi sanitarni čvor na 2. katu planinarskog doma „Omanovac“. Time je uglavnom završila iscrpljujuća 20godišnja obnova planinarskog doma. Cjelovit popis svih naših donatora, simpatizera i naših planinara koji su sudjelovali u obnovi bio bi predugačak da bi smo ga ovdje objavili. Svima njima još jednom se na ovaj način zahvaljujemo što su nam pomagali dva puna desetljeća u obnovi našeg planinarskog doma „Omanovac“, bez čije pomoći planinarski dom ne bi smo mogli obnoviti. Svečanom skupštinom 2018. godine obilježili smo 90 godina opstojnosti planinarstva u Pakracu i povodom te visoke obljetnice izradili smo i novu društvenu značku. Svim aktivnim članovima, donatorima i simpatizerima društva, zahvalili smo se određenim priznanjima.

Kroz svoju bogatu dugogodišnju povijest, planinarsko društvo „Psunj“ Pakrac dobilo je razna priznanja za svoj doprinos u izgradnji planinarstva i pakračkog društvenog života, a ovdje ćemo navesti samo neka:

- Zlatni znak Planinarskog saveza Jugoslavije, 1962. god.
- Zlatni znak Planinarskog saveza Hrvatske, 1973. god.
- U dva navrata društvo je primilo Nagradu općine Pakrac u povodu Dana komune
- Priznanje Hrvatskog planinarskog saveza za najuspješniju planinarsku udrugu, 1997. god.
- Plaketa Hrvatskog planinarskog saveza za izvanredna dostignuća u sveukupnom radu društva, 1999. god.
- Priznanje Pečat grada Pakraca, 1999. god.
- Priznanje Zlatna spomenica od Slavenskog planinarskog saveza, 2013. god.
- Priznanje Hrvatskog planinarskog saveza za najbolji planinarski dom, 2014. god.
- Najviše slavonsko planinarsko priznanje „Julije Kempf“ od Udruge planinarskih udruga Slavonije, Slavonski planinari, 2018. god.

Mnogi članovi našeg planinarskog društva za svoj dugogodišnji predani rad, zaslužen su dobili vrijedna visoka priznanja Hrvatskog i Slavenskog planinarskog saveza i priznanja od drugih planinarskih udruga. Nekoliko pojedinaca nagrađeni su za svoj društveni rad i priznanjima grada Pakraca.

...a priča o Psunju i pakračkom planinarstvu se nastavlja...

NABAVA DNEVNIKA

Dnevnik planinarske obilaznice Planinarski put Psunjem može se nabaviti:

- pismom na adresu društva;
PD „Psunj“ Pakrac, Hrvatskih velikana 3, 34 550 Pakrac
ili e-poštom na e-adresu; pakrac@pdpsunj.hr

Nakon primitka narudžbenice dnevnik ćemo dostaviti poštom. Plaćanje pouzećem. U cijenu dnevnika uključena je cijena značke i poštarina za preporučenu pošiljku prilikom dostave dnevnika s dodijeljenom značkom. Na predviđeno mjesto u dnevniku obilaznik mora čitkim slovima upisati svoje osobne podatke i zalijepiti svoju jasno prepoznatljivu fotografiju.

OVJERA DNEVNIKA

U suglasju s navedenim Pravilima Planinarskog puta Psunjem, uredno ispunjeni dnevnik treba dostaviti poštom na adresu:

Planinarsko društvo „Psunj“ Pakrac, Hrvatskih velikana 3, 34 550 Pakrac ili ga možete donijeti u sjedište društva. U roku od 30 dana PD „Psunj“ Pakrac ovjerava dnevnik i dostavlja ga obilazniku skupa sa značkom planinarske obilaznice koja se dodjeljuje kao priznanje za prijeđeni put.

O SLAVONSKOJ PLANINARSKOJ LITERaturi, ZEMLJOVIDIMA I DRUGIM PLANINARSKIM OBILAZNICAMA NA PSUNJU

Podatke o povijesti lokalnih planinarskih društava koja danas gravitiraju Psunju možemo proučiti u slijedećoj planinarskoj literaturi:

- Cišper Rudolf - 70 godina planinarstva u Pakracu, ožujak 1999.
- Vidaković Mladen - 70 godina planinarstva u Novoj Gradiški, 2001.
- Roček Žarko - Memorijalni planinarski pohod Fokinom stazom 1991. (prigodni letak, 2017.)
- Šuprina Josip - 20ta obljetnica djelovanja PD „Lipa“ Lipik (prigodni letak)

PD Psunj Pakrac izradilo je 2013. godine zemljovid planinarskih putova sjeverozapadnog Psunja (M 1:25 000) koji može poslužiti pri kretanju pakračko-lipičkim krajem. Zemljovid se može vidjeti na mrežnoj stranici: www.pdpsunj.hr, a uvećani primjerak postavljen je uz glavni ulaz u planinarski dom Omanovac. HGSS Slavonski Brod ispostava Nova Gradiška, izradila je 2017. godine Turističko-planinarski zemljovid Psunja (M 1: 25 000). Moguće ga je nabaviti u pl. kući Strmac, u pl. domu Omanovac, u uredu HPS-a u Zagrebu, u trgovinama Iglu-sporta, kod izdavača HGSS stanice Slavonski Brod, kao i u trgovini Slavonski dućan u Novoj Gradiški.

Korištenje stare planinarsko turističke karte SLAVONSKO GORJE (TISAK I NAKLADA: NIŠRO VARAŽDIN 1981.) za područje Psunja se ne preporuča. Razlog je taj što se neki planinarski putovi ucrtani na toj karti još uvijek nalaze u minski sumnjivim i miniranim područjima ostalim iza ratnih djelovanja!

Osim planinarske obilaznice Planinarski put Psunjem, ovom planinom prolaze i putovi slijedećih planinarskih obilaznica:

- **SLAVONSKI PLANINARSKI PUT (SPP)** najstarija hrvatska planinarska obilaznica osnovana 1957. godine. Na Psunju se nalazi 5 od ukupno 35 kontrolnih točaka SPP-a; Čaklovačka kula, pl. dom Omanovac, Velika poljana, vrh Brezovo polje i pl. kuća Strmac.

- **HRVATSKA PLANINARSKA OBILAZNICA (HPO)** kontrolna točka ove pl. obilaznice je vrh Brezovo polje
- **HRVATSKE PLANINARSKKE KUĆE (HPK)** kontrolne točke su planinarski dom Omanovac, planinarska kuća Strmac i planinarsko sklonište Točkica u zaselku Gagići kod Lipika
- **NAJVIŠI VRHOVI HRVATSKIH ŽUPANIJA** kontrolna točka je vrh Brezovo polje
- **FOKINA PLANINARSKA OBILAZNICA (FPO)** kontrolne točke na Psunju su Spomen-obilježje poginulim Hrvatskim braniteljima u području Čukur iznad grada Pakraca, planinarski dom Omanovac i vrh Brezovo polje

VAŽNA NAPOMENA:

Obilazak stare bivše trase deaktivirane planinarske transverzale Psunjski planinarski put (PPP) ne preporuča se. Razlozi leže u činjenicama što se neki dijelovi trase i kontrolne točke nalaze u minski sumnjivim i miniranim područjima i što planinarske markacije i putokaze na toj bivšoj staroj trasi nitko ne održava!

PRAVILA PLANINARSKOG PUTA PSUNJEM

1. U prigodi obilježavanja završne svečanosti 120 obljetnice organiziranog planinarstva u Slavoniji, na Danima hrvatskih planinara održanim 24., 25. i 26. lipnja 2016. godine na Psunju, kod planinarskog doma Omanovac, otvorena je i predana planinarima na korištenje planinarska obilaznica pod nazivom Planinarski put Psunjem.
2. Planinarska obilaznica Planinarski put Psunjem simbolizira dugogodišnju tradiciju planinarstva u pakračkom kraju i njezin cilj je upoznati planinare s prirodnim obilježjima, ljepotama, povijesnim znamenitostima i manje poznatim područjima Psunja. Posvećena je svim znanim i neznanim planinarima i njihovim simpatizerima, onima kojih odavna više nema i ovim današnjim, dakle svima koji su se kroz dugogodišnju psunjsku planinarsku povijest, svaki u svoje vrijeme sve do današnjih dana, bavili istraživanjem, trasiranjem,

obilježavanjem i održavanjem psunjskih planinarskih putova i tako im utrlji neizbrisiv trag. Bez njih ne bi bilo ni osnove za uspostavu ove planinarske obilaznice koja uglavnom prolazi starim, davno uspostavljenim markiranim planinarskim putovima Psunja, ali i nekim u novije vrijeme uređenim planinarskim putovima.

3. Planinarski put Psunjem uspostavilo je planinarsko društvo „Psunj“ Pakrac i održava ga u suradnji sa susjednim planinarskim društvima „Lipa“, Lipik i „Strmac“, Nova Gradiška, čijim se područjima također proteže ova planinarska obilaznica po Psunju.
4. Trasa Planinarskog puta Psunjem označena je s uobičajenim propisanim crveno-bijelim planinarskim markacijama i novim tipovima planinarskih putokaza s brojevima pl. putova i drugim detaljima koje je propisao HPS. Na svim putokazima koji usmjeravaju na trasu naše planinarske obilaznice, nalazi se iza strelice smjera naziv planinarske obilaznice, Planinarski put Psunjem. Planinarska obilaznica započinje u selu Skenderovci (Brod), na zapadnim obroncima Psunja, prelazi preko cijelog planinskog masiva povezujući neprekidnim slijedom prirodne ljepote, znamenitosti i sve aktivne planinarske objekte na njemu. Trasa Planinarskog puta Psunjem završava u selu Mijači na sjeveroistoku planine Psunj.
5. Ovo je linijska planinarska obilaznica koja ima 18 obveznih kontrolnih točaka za čiji obilazak su nam potrebna gotovo 24 sata, ne uključujući u tu satnicu vrijeme utrošeno za odmore. Kontrolne točke označene su planinarskim pločama na kojima je ispisan naziv planinarske obilaznice, te broj, naziv i nadmorska visina kontrolne točke.
6. Pečati na kontrolnim točkama nalaze se u posebno izrađenim metalnim tuljcima. Jastučić natopljen tintom obavezno ponesite sa sobom kako biste uredno mogli obaviti uobičajeni planinarski ritual otiskivanja pečata u dnevnik.
7. Na trasi Planinarskog puta Psunjem nalaze se slijedeće navedene kontrolne točke: Planinarsko sklonište „Točkica“ u zaselku Gagići, Duge međe, Cvijina staza, planinarski dom Omanovac, Hajdučka

kosa, zidine planinarskog doma Josipa Svobode na Velikoj poljani, Mali Oštrenjak, Ivanovac, Muški bunar, Ravni gaj, planinarska kuća Strmac, Veljina glava, Petkovića, Strnjišak, šumarijska kuća na Vodostaju, Ivanjski krst, Javorovića i Bukovik. Kontrolne točke mogu se obilaziti i na točkasti ili kružni način u okviru drugih raspoloživih markiranih planinarskih putova u planini. Obilazak će u konačnici naravno ovisiti o mogućnostima osobe koja želi obići trasu i kontrolne točke Planinarskog puta Psunjem.

8. Opisani obilazak trase Planinarskog puta Psunjem koji slijedi, podrazumijeva preporučeni trodnevni tijek obilaska koji omogućava upoznavanje Psunja njegovih prirodnih ljepota, znamenitosti, osobitosti i kako je ustvari zamišljeno da bi se ova planinarska obilaznica u stvarnosti trebala obilaziti, pješice, na planinarski način.
9. Vlasnik dnevnika Planinarskog puta Psunjem dužan je osobno obići sve kontrolne točke za dobivanje ovjere u dnevniku i stjecanje značke planinarske obilaznice za prijedni put. Kao dokaz obilaska svake pojedine kontrolne točke Planinarskog puta Psunjem otiskuju se pečati na određena mjesta u dnevniku. Ukoliko na kontrolnoj točki niste zatekli pečat, priznat će se pri ovjeri uz dnevnik dostavljena fotografija jasno vidljivog obilaznika s dnevnikom Planinarskog puta Psunjem u ruci na kontrolnoj točki. U prostor u koji otiskujemo pečat treba obvezno upisati datum obilaska. Ako na kontrolnoj točki nedostaje pečat, metalni tuljac ili ploča s kojom je označena kontrolna točka, molimo vas da o tome što ranije obavijestite PD „Psunj“ Pakrac.
10. U slučaju gubitka dnevnika duplikat se ne izdaje. Obilazak planinarske obilaznice Planinarski put Psunjem nije vremenski ograničen. Prije polaska u obilazak informirajte se o stanju na njegovoj trasi. Planinarski put Psunjem obilazi se na vlastitu odgovornost, uz pridržavanje svih pravila sigurnog boravka u planinama.

Želimo vam ugodan i sretan
obilazak Planinarskog puta Psunjem.

PRISTUP NA POLAZIŠNU TOČKU PLANINARSKOG PUTA PSUNJEM

Trasa Planinarskog puta Psunjem počinje na teritoriju grada Lipika u selu Skenderovci (Brod) koje je smješteno na zapadnim obroncima planine Psunj. Od glavne asfaltne prometnice u centru Lipika do Skenderovaca (Brod) ima 4 kilometra. Taj cestovni prilaz kreće iz centra Lipika u smjeru juga, asfaltnom cestom za Okučane. Nakon prijeđenih 1,8 kilometara, neposredno ispred benzinske crpke smještene prije sela Donji Čaglić, od glavne asfaltne ceste, ulijevo u istočnom smjeru, odvaja se asfaltna cesta kojom do sela Skenderovci (Brod) ima 2,2 kilometra. Cestovni pristup asfaltnom cestom moguće je i iz centra grada Pakraca, prometnicom u južnom smjeru koja prolazi kroz sela Japagu i Šeovicu. Od Pakraca do Skenderovaca (Brod) ima 4,5 kilometra.

U Skenderovce (Brod) možemo doći iz Lipika i markiranim planinarskim putom br. 330 preko Popovog salaša, za 45 minuta laganog hoda. Planinarska markacija polazi u istočnom smjeru od oglasnog ormarića PD „Lipa“ Lipik koji se nalazi ispred zgrade Hrvatske pošte u Udinskoj ulici u Lipiku, nasuprot tržnice.

OPIS TRASE PLANINARSKOG PUTA PSUNJEM

Selo Skenderovci (Brod) - Pl. sklonište Točkica (KT 1) u zaselku Gagići kod Lipika **35 min.**

Selo Skenderovci-Brod (160 m) malo je i slabo naseljeno selo smješteno na zapadnim obroncima Psunja. Planinarski put Psunjem počinje u njegovom skromnom središtu, kod kamenom uzidanog spomenika bez posebnih obilježja kod kojeg je u zavojitom dijelu sela, uz asfaltnu cestu, postavljen drveni stupac sa planinarskim putokazima. U smjeru sjevera odlazi za Lipik markirani planinarski put br. 330, koji ispočetka ide asfaltnom cestom do sela Šeovice, od koje nastavlja u sjeverozapadnom smjeru trasom poljskog puta preko Popovog salaša. Do Lipika (154 m) možemo doći za 45 minuta laganog hoda, idući ravnim nizinskim terenom, putem uz odvodni kanal kroz obrađiva polja.

Selo Skenderovci-Brod (160 m), polazišna točka Planinarskog puta Psunjem, foto.: Žarko Roček

Planinarski put Psunjem polazi u jugozapadnom smjeru, nastavkom pl. puta br. 330 i vrlo kratko ide asfaltnom cestom prema Lipiku. Odmah ulijevo, u južnom smjeru, odvaja se makadam cesta za zaselak Gagići, kojom prolazi i naš planinarski put. Uz trasu Planinarskog puta Psunjem koja je označena uobičajenim crveno-bijelim planinarskim markacijama i planinarskim putokazima, ovim dijelom prolazi i turistički tematski put, Stazama lipicanaca i kune. Trasa te turističke staze označena je svijetlo-plavim pločama učvršćenim između stupaca. Ta staza nema svoju posebnu markacijsku oznaku i ona samo djelomično koristi našu planinarsku markaciju. **Preporuka je da svakako slijedite planinarske crveno-bijele markacije, kao i pl. putokaze sa oznakom Planinarski put Psunjem. Na pl. putu od Lipika i dionici pl. obilaznice Planinarski put Psunjem do pl. skloništa Točkica, lipički planinari postavili su 2018. god. poučnu stazu Tajne Psunja i označili je sa pet većih informativnih ploča.** Markirani planinarski put ide po makadam cesti iznad koje se desno na brdu nalazi napuštena stara zgrada seoske škole u kojoj se nastava više ne održava. Prije lijevog cestovnog zavoja na usponu koji se nalazi u šumarku, planinarski put silazi ulijevo s makadama, u istočnom smjeru i prolazi kroz niže, rjeđe raslinje s oskudnim vidicima. Lijevo, u sjevernom smjeru, otvara se vidik na naše polazište Skenderovce-Brod i selo Šeovicu iznad na brdu. Idući dalje prolazimo kroz šumarak, u kojem se od našeg markiranog planinarskog puta ulijevo odvaja simpatična Staza srdaca. Tu posebnu stazu većim dijelom osmislio je i uredio lipički planinar Drago Kuruc. Ubrzo izlazimo na makadam cestu koju smo maloprije napustili. Ceste se samo dotičemo i odmah se odvajamo od nje ulijevo prateći neko vrijeme trasu betonskih električnih stupova. Ponovno izlazimo na već spominjanu makadam cestu kod seoskog groblja. Ovdje se cesta razdvaja u dva kraka, a markirana trasa Planinarskog puta Psunjem odlazi lijevim odvojkom. S terena kojim prolazi cesta i njome naša markacija, ulijevo od nas otvaraju se vidici na zaselak Brđani na susjednom grebenu i na dobro vidljivo brdo Omanovac (655 m) koje se nalazi u sjeveroistočnom smjeru od pravca našeg kretanja. Dolazimo u donji dio zaselka Gagići

u kome više nema stalnih stanovnika. Uz planinare koji navraćaju prilično često, ovdje povremeno još uvijek dolaze i vlasnici nekoliko okolnih imanja iz 2-3 kuće koje su još u čitavom stanju. U novije vrijeme kupljeno je ovdje nekoliko vikend-zemljišta na kojima su postavljeni prigodni objekti i uređene zgodne okućnice. Sve ostalo je gotovo napušteno, zaraslo u korov, i kuće i bogata prostrana okolna poljoprivredna zemljišta. Nakon što smo prošli drvenu klijet s pletenom ogradom od šiblja koje je svojim rukama izradio lipički planinar Željko Tomašević, malo niže doći ćemo do **KT 1 Planinarskog puta Psunjem, planinarskog skloništa Točkica (282 m)**. Unutar pl. skloništa u PVC posudi, nalazi se pečat skloništa. Pečat s motivom pročelja pl. skloništa Točkica nalazi se u metalnom tuljcu koji je učvršćen izvana, na pročelje, ispod metalne ploče s oznakama KT 1 Planinarskog puta Psunjem.

Planinarsko sklonište Točkica (282 m) uredili su lipički planinari u razdoblju od 2011.- 2016. godine. Sklonište je stara prizemna kućica kamenom uzidanog temelja, drvene konstrukcije sa zidovima od vješto isprepletenog šiblja koje je sa svih strana ožbukano smjesom zemlje i slame. Sklonište se sastoji od jedne prostorije. Opremljeno je bitnim sadržajima, ali za sada nema ležaja. U skloništu može prespavati u nuždi nekoliko osoba na klupama. Informacije o planinarskom skloništu, daje Željko Tomašević - 098 904 97 11. Iznad planinarskog skloništa uz šumu, nalazi se vrlo jak kaptirani izvor s betonskim nadziđem i dva podjeljka u koje se prelijeva bistra izvorska voda. Narod ovog zaselka izvoru je dao ime Točak. Voda koja istječe iz betonskih podjeljaka, dolje na zaravni ispred skloništa slijeva se u malo uređeno jezerce oko kojega je zasađeno razno bilje. Uz trasu koja vodi do izvora zasađeni su grmovi aronije, postavljeni su drveni stolovi i klupe, te natkriveni zidani roštilj. Cijela ova lokacija koja može komotno primiti pedesetak osoba, uređena je zalaganjem i trudom članova planinarskog društva „Lipa“ iz Lipika. Markiranim i jasnom vidljivim pl. putom br. 330 koji prolazi pokraj izvora Točak i preko drvenog mostića, za 10ak minuta hoda u zapadnom smjeru, kroz šumarak, dolazi se na lijepi travnati vidikovac. Na njemu je početkom

2019. god. postavljena planinarska nadstrešnica sa stolom i dvije klupe. Sa ove trigonometrijska točke Brdo (321 m), šire se prostrani pogledi na pakračko-lipički kraj, ali i dalje. Svakako se treba potruditi i obići ovaj vidikovac, jer je jedan od rijetkih koji pružaju široke vidike uz trasu Planinarskog puta Psunjem.

Planinarsko sklonište Točkica (282 m) u zaselku Gagići

foto.: Željko Tomašević

Pl. sklonište Točkica (KT 1) - Duge međe (KT 2) 1 h

Od planinarskog skloništa Točkica produžit ćemo u istočnom smjeru pl. putom br. 311. Markirana trasa Planinarskog puta Psunjem ide po gotovo neprepoznatljivoj obrasloj zemljanoj cesti i zemljanim usjekom, kroz napušteni i ruševni zaselak Gagići. Gore višlje izaći ćemo na već nekoliko puta spominjanu makadam cestu kojom smo se već kretali od sela Skenderovci-Brod. Na cestu se spajamo u njenom zavoju i nastavljamo njome ravno, u jugoistočnom smjeru. Pratimo planinarsku markaciju koja sada ide po usječnoj zemljanoj cesti kojom mogu prometovati

samo terenska vozila i traktori. Postupno se penjemo i prolazimo pored jedne od kuća u zaselku u koju ljudi još uvijek vraćaju i održavaju imanje. Prije negoli nas markacija odvede u šumu, valja stati na kraju zaselka i usmjeriti pogled ulijevo, prema sjeveru, na panoramu grada Pakraca u nizini, na šumu Kalvarija iznad grada i na krajolik u sjeveroistočnom smjeru kojim prolazi poznata Fokina staza na svome putu prema planinarskom domu Omanovac. U podnožju, po obroncima, nalaze se podpsunjska sela Kraguj i razgranata Ševica. Sasvim u daljini uočiti ćemo obrise masiva zapadnog Papuka s jasno prepoznatljivim Petrovim vrhom (615 m) iznad grada Daruvara. Ulaskom u mlađu bjelogoričnu šumu bez vidika nastavljamo ispočetka idući šumskom zemljanom cesticom i nadalje prateći pouzdanu crveno-bijelu planinarsku markaciju. Ubrzo dolazimo na križanje planinarskih putova u visokoj šumi koja je u postupnoj sječi. Od pl. skl. Točkica trebalo nam je do ove lokacije oko 20 min. hoda. Udesno, preko šumskog područja Gaj (410m) odlazi planinarski put br. 311 za prijevoj i stari grad Bijela Stijena, do kojeg ima malo više od 2 sata hoda. Trasa Planinarskog puta Psunjem vodi lijevo, pl. putom br. 313, u sjeveroistočnom smjeru, idući šumskim vlakama. Pojedini šumski dijelovi kojima nadalje prolazi trasa naše pl. obilaznice nalaze se u sječi. Od križanja planinarskih putova ispod područja Gaj do **KT 2 Planinarskog puta Psunjem, Duge međe (425 m)** doći ćemo nakon 30 minuta hoda. Kontrolna točka nalazi se desno, uz sami pl. put. Na kontrolnoj točki nalazi se metalna ploča s oznakama kontrolne točke i metalni tuljac s pečatom koji ima motiv šumskog cvijeta Pasji zub koji simbolizira sjeverozapadno područje Psunja koje je njime prilično bogato.

Duge međe (KT 2) - Cvijina staza (KT 3)

1:30 h

Markirana trasa Planinarskog puta Psunjem vijuga kroz šumu držeći se ispočetka šire šumske vlake, zatim šumskih prosjeka i užih vlaka. Na pl. putu ima dosta neravnina, kraćih silazaka i uspona, raznih zavijutaka, prostranijeg i tješnjeg šumskog prostora. Pl.

put nas vodi pokraj kaptiranog nepresušnog izvora Begovac koji se nalazi u gustišu mlade grabove šume desno uz pl. put. Prolazimo usjek i odlazeći udesno kroz mladu šumu, penjemo se do križanja planinarskih putova na Begovači. Udesno odlazi pl. put br. 313 za vrh Begovaču (470 m), do koje ima 2 minute i dalje produžava prema udaljenom, Ivanovcu. Trasa Planinarskog puta Psunjem od križanja na Begovači vodi ulijevo, pl. putem br. 306 u sjevernom smjeru. Prolazimo pokraj spomen-područja i zemunica koje simboliziraju jedan period iz 2. svjetskog rata kada se ovdje nalazio zbjeg naroda iz okolnih podpsunjskih sela. Prošavši zemunice nastavljamo po dobroj šumskoj makadam cesti laganim padom terena. Na prijevoju Kriva breza (433 m) prelazimo preko cestovnog križanja zadržavajući pravac kretanja i dolazimo do križanja planinarskih putova uz cestu. Tu se nalazi drveni stupac s putokazima. U nastavku šumske makadam ceste u smjeru sjevera, idući ispočetka cestom odlazi grebenski planinarski put br. 306 preko brda Omanovac prema pl. domu Omanovac do kojeg ima 50 minuta hoda. Planinarski put Psunjem silazi na križanju pl. putova ulijevo s makadama, prelazi preko jarka u crnogorični šumarak i odlazi udesno, pl. putom br. 305 u sjeverozapadnom smjeru, tj. trasom tzv. Cvijine staze. Kako nam govori usmena predaja od starih pakračkih planinara, staza je dobila naziv po bivšem luguaru Cviji iz sela Šeovice koji je trasirao ovu izuzetno dobro izvedenu, lijepu i zanimljivu stazu. Ona vijuga zapadnom padinom brda Omanovac, postupno se spuštajući u podnožje Debelog rta. Na svojoj trasi Cvijina staza presijeca nekoliko malih potočića. Pakrački povijesni zapisi govore nam da se do sredine prošlog stoljeća u tim potočićima ispiralo zlato. Kada je zabranjen rad sa živom (koja je bila neophodna za posao jer na sebe veže zlato) nestalo je i tog obrta. U spomen na posljednjeg pakračkog kopača zlata izrađen je motiv pečata **KT 3 Planinarskog puta Psunjem, Cvijina staza (350 m)**. Kontrolna točka nalazi se u najnepristupačnijem, ali najljepšem i vodom najbogatijem dijelu Cvijine staze, a označena je i pločom.

Cvijina staza (KT 3) - Pl. dom Omanovac (KT 4) 1:30 h

Silaskom niz Cvijinu stazu dolazimo do križanja planinarskih putova, u podnožju (320 m) Debelog rta. Ulijevo, u zapadnom smjeru, niz šumsko-poljski putić koji prolazi pokraj vodenog oduška (2 minute do vode) šeovačkog šumskog vodovoda, odlazi markirani planinarski put br. 312 za selo Šeovicu do koje ima 15 minuta hoda. Nama od križanja planinarskih putova u podnožju Debelog rta valja poći desno, uzbrdo u sjeveroistočnom smjeru, nastavkom pl. puta br. 312. Pl. put ispočetka prolazi gušće obraslim šumskim područjem i penje se strmijim terenom kojim se treba pažljivo kretati. Markirana trasa Planinarskog puta Psunjem ovdje vijuga kako bi se olakšao uspon. Lijepo je usput zastati i odmoriti se iznad manje oaze mirisne borove šume, u stjenovitom području obraslom mahovinom, lišajevima i patuljastim stablima bukvi. S povećane stijene, onako između grana stabala otvara se prilično lijep pogled u daljinu, u jugozapadnom smjeru sve do vrha Zmajevac (467 m) na Kričkom brdu s čije suprotne strane se nalazi grad Novska. Od impresivnog stjenjaka pl. put nastavlja krivudati stalnim usponom kroz uglavnom stariju bjelogoričnu šumu. U samom vršnom dijelu Debelog rta prolazimo kroz zanimljivu mladu šumu. Izlazimo na križanje planinarskih putova koje se nalazi uz grebensku makadam cestu uzduž brda Omanovca. Desno niz cestu odlazi grebenski pl. put br. 306, za prijevoju Kriva breza i Begovaču do koje ima 45 minuta hoda. Na suprotnu stranu u sjevernom smjeru odlazi cesta prema planinarskom domu Omanovac. Od križanja planinarskih putova trasa Planinarskog puta Psunjem presijeca makadam cestu na relaciji pl. dom Omanovac – prijevoju Kriva breza, Begovača i odlazi šumskim prosjekom između užeg crnogoričnog šumarka koji nam je s lijeve strane i visoke stare bukove šume koja je s naše desne strane, pl. putom br. 312. Ubrzo prolazimo ispod dalekovoda kojim se planinarski dom opskrbljuje električnom energijom, a kratko idemo i makadam cestom s koje se ispred nas na brdu već pomalo uočava bjelina pročelja planinarskog doma Omanovac. Dolaskom do cestovnog kružnog toka oko planinarskog doma

zadržavamo pravac kretanja, prelazimo preko mostića i po lijepoj livadi uz sami rub šume penjemo se do **KT 4 Planinarskog puta Psunjem, planinarskog doma Omanovac (655 m)**. Pečat kontrolne točke na kojemu se nalazi motiv pročelja planinarskog doma nalazi se u metalnoj kutiji koja je postavljena desno od glavnog ulaza u planinarski dom, zajedno s pečatom Slavenskog planinarskog puta i pečatom planinarskog doma Omanovac. Ovdje se nalazi i metalna ploča s oznakama KT4 Planinarskog puta Psunjem.

Ukoliko trasu Planinarskog puta Psunjem planirate obići “u jednome dahu”, dobro pripremljenom planinaru za obilazak su potrebna dva i pol dana. Stoga preporučujemo da prvo noćenje bude u pl. domu Omanovac, a drugo u planinarskoj kući Strmac. Uz prethodnu najavu i rezervaciju u navedenim planinarskim objektima može se dobiti siguran krov nad glavom, kao i okrijepa.

Planinarski dom Omanovac (655 m) sagradili su pakrački planinari na istoimenom brdu. Gradnja planinarskog doma trajala je u periodu od 1954. do 1963. godine kada je izgrađen pl.dom s lijepim drvenim nadgrađem. U požaru listopada 1974. godine zbog neispravnih električnih instalacija dom je izgorio skoro do temelja. Velikim trudom i upornošću pakrački planinari za samo tri godine uspjeli su izgraditi potpuno novi planinarski dom. Tijekom Domovinskog rata od 1991. do 1995. godine dom je bio neprijateljsko uporište, opustošen je i devastiran. Nakon 20godišnje mukotrpane obnove pakrački planinari ponovno su uspjeli svoj planinarski dom osposobiti u cijelosti. Dom je zidana dvokatnica koja se sastoji od podrumskog dijela, vanjske otvorene terase, velike i male sale, kuhinje, nekoliko hodnika i tri sanitarna čvora. Planinarski dom raspolaže s 55 ležaja, u sobama različitih veličina i smještajnih kapaciteta. Ima električnu mrežu i vlastiti vodovod. Uz planinarski dom nalaze se drvarnica i zimska soba. Na prostoru oko planinarskog doma Omanovac nalazi se niz sadržaja; velika livada za različite sportske i druge aktivnosti, brojni stolovi, klupe, uređena mjesta s roštiljima, veliki natkriti roštiljarnici i pečenjara niže u šumi, suvremeno i sadržajima bogato dječje igralište „Kuna“

umjetna stijena za penjanje, košarkaško, odbojkaško i nogometno igralište. Nešto niže na sjevernoj padini brda nalazi se rekreativna skijaška staza „Ivica Kostelić“ s vučnicom dužine 400 metara. Livadu ispred doma koriste letači paraglajderi za svoja uzlijetanja. S otvorene terase doma pružaju se pogledi na Pakrac i Lipik u nizini. Prostrani vidici šire se na gotovo cijeli pakračko-lipički kraj, kao i na brojna udaljenija mjesta. Za dobre vidljivosti pogled seže do Samoborskog gorja (Plešivica), Medvednice, Moslavačke gore, te zagorskih planina: Kalnika, Ivančice i drugih. Do planinarskog doma Omanovac može se doći za 2:30 sata hoda od grada Pakraca, dok od sela Šeovice uspon do pl.doma traje 1:30 h. Od križanja planinarskih putova koje se nalazi uz cestu i parkiralište kod pl. doma Omanovac, usmjeravaju nas putokazi prema brojnim planinarskim odredištima na Psunju. Do doma vodi i asfaltna cesta preko sela Kraguj dužine 8 kilometara. Planinarski dom Omanovac, okolni objekti i veći dio obližnjeg zemljišta gruntuveno su vlasništvo Planinarskog društva

Planinarski dom Omanovac (655 m)

foto.: Žarko Roček

„Psunj“ iz Pakraca. Planinarski dom nalazi se u najmu obiteljske ugostiteljske tvrtke “Zeleni vrh” iz Pakraca, a informacije daje Dean Nagy - 099 661 5003.

Pl. dom Omanovac (KT 4) - Hajdučka kosa (KT 5) 1 h

Obilazak Planinarskog puta Psunjem nastaviti ćemo od križanja planinarskih putova i stupca s planinarskim putokazima koji se nalaze kod pl. doma Omanovac, pl. putom br. 301. Neko vrijeme trasa Planinarskog puta Psunjem istovjetna je s trasom Slavenskog planinarskog puta (SPP-a). Ulaskom u visoku šumu vijugavi pl. put vodi nas u sjeveroistočnom smjeru postupnim padom terena. Prelazimo preko obrambenih bedema iz vremena Turaka, tzv. Turskih kapija (652 m) i ubrzo silazimo na dvostruko križanje pl. putova koje se nalazi uz asfaltnu cestu za planinarski dom Omanovac. Ulijevo, u smjeru sjevera, odlazi zemljanim usjekom i šumskim prosjekom pl. put br. 304 preko Žirovnjaka i Kreševina do planinarskog odmorišta Tromeda (430 m) i dalje za Pakrac do kojeg ima 2 sata hoda. Preko asfaltne ceste, u jugoistočnom smjeru, nastavlja Slavonski planinarski put (SPP) niz tzv. Stazu Puzavac i odlazi preko potoka Rogoljice, planinske livade Torine (560 m) i Čiča Matine nadstrešnice do Velike poljane (710 m) do koje ima 1:50 h. Od križanja pl. putova Planinarski put Psunjem vrlo kratko ide asfaltnom cestom prema Pakracu u sjeveroistočnom smjeru, pl. putom br. 301, silazi s asfaltne ceste ulijevo i nastavlja mekim šumskim terenom prolazeći vrlo blizu ceste. U području Klupe izlazimo iz šume. Spuštamo se niz 10 drvenih stepenica koje smo izradili radi lakšeg prelaza preko ove strmine i presijecamo već spomenutu asfaltnu cestu u oštrom zavoju. Šuma ispred nas je posječena prije nekoliko godina i s ove lokacije sada se otvaraju odlični vidici na šire područje zapadnog Papuka ispred nas u daljini, u smjeru sjevera. Silazimo šumskom vlakom prateći rub visoke šume i posječenog područja koje nam je s lijeve strane. Ulaskom u šumu pl. put skreće oštro udesno i nastavljamo u smjeru istoka stalnim padom terena. Silaskom u

područje Plandište započinje kraći uspon. Nešto više pl. put prolazi rubom šume i većeg posječenog područja koje se nalazi lijevo od nas. Ponovnim ulaskom u šumu brzo ćemo doći do križanja pl. putova. Ulijevo u smjeru sjevera produžava trasa Slavenskog planinarskog puta za Čaklovačku kulu (1:50h), selo Španovicu i dalje na zapadni Papuk. Trasa Planinarskog puta Psunjem odlazi od križanja pl. putova udesno, pl. putom br. 308 u jugoistočnom smjeru. Prelaskom manje šumske čistine u području Selišće dolazimo na križanje markiranih planinarskih putova na Hajdučkoj kosi. Ovdje se nalazi **KT 5 Planinarskog puta Psunjem, Hajdučka kosa (550 m)**. Na drvenom stupcu nalazi se učvršćena ploča kojom je označena kontrolna točka. Ispod nje nalazi se metalni tuljac i u njemu je pečat s motivom hajduka. Cijela ova šira lokacija nalazi se u šumskom području iz kojeg nema vidika. Postupna sječa vrši se i u ovome području.

Hajdučka kosa (KT 5) - Zidine planinarskog doma Josipa Svobode na Velikoj poljani (KT 6) **1 h**

Na križanju planinarskih putova na Hajdučkoj kosi, pl. put br. 308 nastavlja ulijevo, u istočnom smjeru prema Petkovači. Trasa Planinarskog puta Psunjem ide desno, u smjeru juga pl. putom br. 309. U početku šumski teren je ravan, a zatim silazimo do područja Pjeskaš (490 m). Prelazimo potok Rogoljicu preko samog korita, zatim šumsku makadam cestu, pa još jednom drugi odvojeni, slabiji vodeni tok istog potoka s druge strane ceste. Nastavljamo idući prvo šumskim prosjekom, zatim zemljanom šumskom cestom kroz područje Bukvik (600 m) sve stalnim usponom terena. Na križanju pl. putova iznad Bukvika zdesna nam dolazi pl. put br. 301 od pl. doma Omanovac preko Puzavca, livade Torine (560 m) i Čiča Matine nadstrešnice. Spojene trase dviju planinarskih obilaznica nastavljaju uzbrdo trasom šumske zemljane ceste koja ide u jugoistočnom smjeru. Gore se teren ravna da bismo se u konačnici morali malo i spustiti do križanja pl. putova, na livadi (690 m) koju

presijeca zemljana cesta na Velikoj poljani. Od križanja planinarskih putova označenog s drvenim stupcem na kojem su postavljeni brojni putokazi, treba ići oštro desno, u zapadnom smjeru, kratkim markiranim odvojkom pl. puta br. 301 kroz rijetku staru hrastovu šumu. Prolazimo pored starih lovačkih solila i preko livade dolazimo do ***KT 6 Planinarskog puta Psunj, zidina planinarskog doma Josipa Svobode (710 m) na Velikoj poljani.*** Kontrolna točka nalazi se ispred zidina. Označena je pločom i metalnim tuljcem u kome je pečat s motivom pročelja starog doma.

Planinarski dom Josipa Svobode (710 m) na Velikoj poljani

bio je prvi planinarski dom pakračkih planinara. Dom je sagrađen velikim zalaganjem i doprinosom tadašnjeg predsjednika Podružnice "Psunj" Pakrac, mr.ph. Josipa Svobode. Bio je to kamenom zidani objekt s drvenim nadgrađem. Dom se sastojao od vanjskog ulaznog stepeništa s trijemom, unutarnjeg hodnika sa stepeništem, velike blagovaonice, kuhinje, ostave i sanitarnog čvora. U potkrovlju su bile dvije male spavaonice s po dva kreveta, jedna velika skupna muška spavaonica i jedna manja ženska. Dom je svečano otvoren 18. srpnja 1937. godine. Bio je odlično prihvaćen od planinara i građana Pakraca koji su ovdje često navraćali. U ratnim razaranjima 2. svjetskog rata koja nisu mimoišla ni Psunj, dom je 1942. godine progutala vatrena stihija. Pakrački planinari nikada nisu prepustili zaboravu mjesto svojih početaka i redovito održavaju zidine i teren oko njih da ih ne proguta šikara.

Planinarski dom Josipa Svobode (710 m) na Velikoj poljani

foto.: PD Psunj Pakrac

Zidine planinarskog doma Josipa Svobode na Velikoj poljani (KT 6) - Mali Oštrenjak (KT 7) **1 h**

Od zidina starog doma vratit ćemo se natrag do križanja planinarskih putova. Ukoliko nam je potrebna voda, s križanja pl. putova produžit ćemo 5 min. po markaciji dolje uz livadu košenicu, pl. putom br. 332. Desno u šumarku nalazi se izvor kojeg su stari pakrački planinari jednom prilikom nazvali Sikiljevac. Povratkom na križanje pl. putova idemo lijevo, pl. putom br. 301 u smjeru istoka, vrlo kratko, cestom kroz šumarak do glavnog cestovnog križanja makadam cesta na Velikoj poljani. Ovdje se nalazi sa putokazima dobro označeno križanje planinarskih putova. Cestom u istočnom smjeru odlazi trasa SPPa (pl. put br. 301) za Brezovo polje, do kojeg ima 2h hoda.

Trasa Planinarskog puta Psunjem odlazi s cestovnog križanja udesno, u jugozapadnom smjeru, pl. putom br. 310. Za 20 minuta hoda po makadam cesti doći ćemo na cestovno križanje ispod Oštrenjaka.

Ne gubeći visinu nastavljamo idući po šumskoj makadam cesti u smjeru jugozapada, daljnjih 20 minuta. Prolazimo pokraj šumskog kopa sa materijalom za nasipavanje okolnih šumskih cesta i kružimo podnožjem vrha Oštrenjak (728 m) koji je lijevo od nas. Sa šumske ceste kojom prolazi naš pl. put, udesno, u sjeverozapadnom smjeru sasvim u daljini, lijepo se proteže greben Omanovca, a lijevo od njega u dolini vidi se Lipik. Iza oštrog desnog cestovnog zavoja odvajamo se ulijevo u šumu. Nastavljamo oštrije uzbrdo kroz visoku miješanu šumu idući u smjeru juga. Za 15 minuta popet ćemo se na vrh brdašca na kome se nalazi **KT7 Planinarskog puta Psunjem, Mali Oštrenjak (680 m)**. Kontrolna točka označena je pločom ispod koje se nalazi metalni tuljac i u njemu pečat s motivom muflona, simpatične životinje koja je već 60ak godina stalni stanovnik našeg Psunja.

Mali Oštrenjak (KT 7) - Ivanovac (KT 8)

1:50 h

Sa brdašca na ovome grebenu gdje je kontrolna točka, spustit ćemo se udesno niz šumski prosjek u jugozapadnom smjeru. Za par minuta sići ćemo u sedlo i nastaviti lijepim planinarskim putem. Sada smo prešli na drugu stranu grebena i u dolini lijevo od nas nalazi se Ivanovac, naše slijedeće odredište. Ako malo bolje oslušnemo, možemo čuti kako u dolini ugodno huči voda riječice Rašaške. Ali čuje se i neugodna buka iz aktivnog kamenoloma Fukinac. Ubrzo izlazimo na novo probijenu šumsku vlak u kojom je trajno uništen teren u ovom području. Nastavljamo tom vlakom u jugozapadnom smjeru. Za manje od 20 minuta proći ćemo ispod vrha Srololov (692 m) i za koju minutu dolazimo na križanje planinarskih putova. Ovu lokaciju na kojoj se sada nalazimo planinari i lovci našeg kraja nazivaju Jaruge, prema dvije obližnje lokve u kojima se zadržava voda kišnica i u kojima se kaljužaju divlje svinje, kako bi se s blatom zaštitile od sitnih šumskih nametnika. Cijela ova lokacija nalazi se u visokoj šumi bez vidika. Sa desna, iz sjeverozapadnog smjera dolazi markirani pl. put br. 313 od Begovače (1h). Trasa Planinarskog puta Psunjem od križanja pl. putova vodi ulijevo, u smjeru juga, nastavljajući pl. putem br. 313 šumskim prosjekom uz malu uzbrdicu. Za manje od 10 minuta

hoda prije područja Rovine, sići ćemo ulijevo s grebena i započeti spuštanje po lijepom ugodnom šumskom prosjeku, u jugoistočnom smjeru. Za 15 minuta silazimo do zavoja šumske ceste i nastavljamo po njoj odlazeći udesno. Za idućih 35 minuta krećući se po toj cesti, stalnim padom terena u nekoliko cestovnih zavoja, sići ćemo na glavnu makadam cestu za Ivanovac, kod ušća Cjepalskog potoka u riječicu Rašašku. Nastavit ćemo lijevo, uzvodno, u sjeveroistočnom smjeru širokom čvrstom makadam cestom u dolini Rašaške. Ispočetka riječica Rašaška bit će nam s desne strane, a skorim prelaskom ceste preko mosta riječica nam je nadalje sve do Ivanovca s naše lijeve strane. Trasu ceste prate i drveni električni stupovi. Idući po cesti u dolini Rašaške, do Ivanovca nam je preostalo još samo 20 minuta hoda po ravnome terenu. Pred Ivanovcem stupit ćemo na asfaltnu cestu kojom stižemo do **KT 8 Planinarskog puta Psunjem, Ivanovac (390 m)**. Kontrolna točka nalazi se kod mosta nad Rašaškom na Ivanovcu, lijevo od asfaltne ceste, gotovo nasuprot spomen-obilježja hrvatskim braniteljima stradalim u vojno-redarstvenoj akciji Bljesak 1995. godine. Kontrolna točka označena je pločom ispod koje je metalni tuljac i u njemu pečat s motivom stare legendarne uskotračne šumske lokomotive kao simbolom glavnog prometnog sredstva ovim krajem do sredine proteklog stoljeća.

Ivanovac (390 m) je ime dobio po viteškom crkvenom redu Ivanovcima koji su u srednjem vijeku imali ovdje svoj posjed i tvrđavu Raču. U lijepom dolinskom proširenju Ivanovca unutar strmih planinskih gorskih kosa, spajaju se potoci Gornja Rašaška (prva), Srednja Rašaška (druga) i Donja Rašaška (treća). Potoci su ime dobili po staroj tvrđavi Rači. Ivanovac je kroz svoju povijest bio naselje drvarskih i kamenolomskih radnika i s Okučanima je bio povezan šumskom željeznicom. U bližoj povijesti Ivanovac je bio poznati turističko-rekreativni centar Okučana, popularno nazvan 18. kilometar, po cestovnoj udaljenosti od Okučana. Nekada su ovdje bili u funkciji dječje ljetovalište, zgrada šumarije, motel Ivanovac, nekoliko privatnih vikendica i kamenolom Fukinac koji je i danas aktivan. Ivanovac je bio i bitno križanje brojnih planinarskih putova koji su se spuštali u

ovu lijepu dolinu sa gotovo svih okolnih planinskih kosa. Za vrijeme Domovinskog rata bio je okupiran, opustošen i devastiran. Ostala su uokolo njega mnoga minska sumnjiva i minirana područja. U dolini uz Rašašku, danas se na Ivanovcu nalazi novo sagrađena zgrada za štíćenike Zajednice Susret koja okuplja bivše ovisnike o drogama i alkoholu. Drugi objekti su u ruševnom stanju, a od nekih su preostali samo temelji. Iznad zgrade uz riječicu i livadu, nalazi se stacionirana i natkrita originalna mala šumska lokomotiva koja je prometovala ovom dolinom do 60ih godina prošlog stoljeća. U podnožju Tanke kose na Ivanovcu nalazi se spomen obilježje Herojima Bljeska, hrvatskim braniteljima koji su stradali u vojno-redarstvenoj akciji 1995. godine prilikom oslobađanja Psunja.

Ivanovac (KT 8) - Muški bunar (KT 9)

1:10 h

Nastavljamo kroz Ivanovac pl. putom br. 315 u jugoistočnom smjeru idući dolinom po širokoj glavnoj makadam cesti uz sliv potoka Donja Rašaška (treća), koja nam je cijelo vrijeme hoda s desne strane. Do kamenoloma Fukinac, nazvanog po imenu područja u kome se on nalazi, doći ćemo za 15ak minuta. Treba proći ravno između visokih hrpa različitih granulacija smljevenog kamenog materijala, po improviziranoj užoj cesti kroz ovaj aktivni kamenolom. Gore u lijevom rubnom dijelu kamenolomskog kopa treba prijeći preko dva mostića nad potokom Donja Rašaška i nastaviti u istočnom smjeru za planinarskom markacijom koja vodi slabo korištenom šumskom makadam cestom. Ubrzo ćemo udesno, u jugoistočnom smjeru, pregaziti korito navedenog potoka i nastaviti se postupno uspinjati u nekoliko zavoja šumskom makadam cestom, sve do ceste na grebenskom području južnog Psunja. Izlaskom na grebensku cestu (kod spomen obilježja Iliji Banoviću Bjeguncu), ići ćemo desnim cestovnim krakom, u smjeru zapada, kratko, laganim padom terena. Doći ćemo na Džankinu livadu uz čiji zapadni rub se nalazi **KT 9 Planinarskog puta Psunjem, Muški bunar (775 m)**. Na gornjem stupcu informativne ploče o Muškom bunaru nalazi se učvršćena ploča s oznakom kontrolne točke i metalni tuljac u kojemu je pečat

s motivom žira, koji simbolizira stablo slavonskog hrasta. Makadam cesta bočno od info. ploče, u sjeverozapadnom smjeru, odlazi prema Muškom bunaru, dok cesta nasuprot, u smjeru juga, silazi u selo Šagovina Mašička.

VAŽNA NAPOMENA:

Nedavnim razminiranjem šireg okolnog terena oko Muškog bunara, ovaj dio Psunja očišćen je od minsko-eksplozivnih naprava. Nažalost, prilikom razminiranja smrtno je stradao varaždinski pirotehničar Vilson Kulaš. Zbog desetljećima nekorištenog i vrlo zapuštenog šumskog planinarskog puta na potezu Ivanovac - izvor Muški bunar, kontrolna točka još neko vrijeme nalaziti će se na Džankinoj livadi uz cestu za Muški bunar. Uređenjem pl. puta od Ivanovca kroz šumu do izvora Muški bunar, tamo će biti premještena i kontrolna točka.

Muški bunar je naziv izvora po kojemu je nazvano i cijelo okolno područje. Potočić koji nastaje isticanjem vode iz ovog kaptiranog bogatog šumskog vrela također nosi isto ime. Nekoć je ovdje postojalo planinarsko sklonište, tzv. Anina koliba, a nema više ni slikovite jednokatne brvnare, poznate lugarnice na Muškom bunaru u kojoj su planinari također imali svoje uređeno planinarsko sklonište. Najveća zanimljivost i vrijednost Muškog bunara je u tome što su se na tome području na površini od 42 hektara do današnjih dana dobro održali ostatci stare slavonske prašume po čemu je Muški bunar nadaleko poznat. Unutar zaštićenog područja nalazi se oko 300 godina stara sastojina hrasta kitnjaka (*Quercus sessiliflora*) i starih orijaških stabala bukve. Muški bunar nalazi se pod zaštitom kao specijalni rezervat šumske vegetacije, koji je poznat i pod nazivom „Nacionalni park“, koji potječe još iz 1929. godine, kada je šuma ondašnjim financijskim zakonom zaštićena i klasificirana kao nacionalni park.

Muški bunar (KT 9) - Ravni gaj (KT 10)

1:50 h

Od kontrolne točke Muški bunar na Džankinoj livadi krenut ćemo natrag makadam cestom kojom smo došli. Prolazimo cestovni odvojak za Ivanovac i spomen-obilježje koji su nam slijeva i sada nastavljamo

pl. putom br. 316 idući njime sve do Strmca. Postupnim usponom idući šumskom cestom ubrzo izlazimo u područje okolnih grebenskih brdašaca s mladom šumom. Dobri vidici otvaraju se desno od nas na Posavinu, u južnom smjeru. S naše lijeve strane lijep je pogled na Brezovo polje i RTV antenu koja dominira tim najvišim psunjskim, ali i slavonskim vrhom. Odlazeći dalje cestom koja kruži oko vrha Kik (820 m), lijevo od našeg pravca kretanja otvorit će se vidici na Lipovu kosu, te Oštrenjak i Srnolov u daljini u sjeverozapadnom smjeru. Na jednome mjestu trasa Planinarskog puta Psunjem presjeći će preko jednog brdašca i tako izbjeći cestovni zavoj, da bi gore ponovno nastavila istom cestom. Do križanja planinarskih putova koje se nalazi u visokoj šumi u području Crna mlaka (800 m), od KT9 Muški bunar, koja se nalazi na Džankinoj livadi doći ćemo za 20ak minuta. Glavna grebenska cesta produžava ravno, u smjeru sjevera, a po njoj ide i markirani planinarski put br. 317 za Dobru vodu i Brezovo polje do kojeg ima 1 sat hoda. Na jugoistok se strmo spušta pl. put br. 321 za Bjelovac (oko 30 min). Od križanja planinarskih putova na Crnoj mlaki trasa Planinarskog puta Psunjem ide udesno, pl. putom br. 316 u južnom smjeru. Pl. put se niz nekoliko strmijih dionica spušta i postupno zakreće u jugoistočnom smjeru. Grebenom koji je razvodnica između Begovičkog i Rikavičkog sliva preko područja Rastovac za oko 30 minuta dolazimo na malu zaravan Bukove ravni gdje je smještena lovačka čeka. Ubrzo prolazimo ispod kote 673 do koje postoji kratak odvojak sa pl. puta i za 10 minuta prolazimo pored druge lovačke čeke. Ovdje je dobar vidik na područje Bjelovca i greben Jastrebinca. Pl. put oštrije zakreće desno i položenim terenom nas za 5 min. dovodi na križanje pl. putova gdje se lijevo u pravcu sjeveroistoka odvaja pl. put br. 333 koji silazi do Učeničkog izvora gdje siječe pl. put br. 322 i strmo silazi u dolinu potoka Begovice. Mi nastavljamo ravno i za narednih 5 min. blažom uzbrdicom dolazimo na križanje pl. putova. Udesno odlazi pl. put br. 314 prema Novoj Gradiški (markacija čeka obnovu), a mi nastavljamo ulijevo nastavkom pl. puta br. 316 u istočnom smjeru u područje Ravnog gaja. Kraćim usponom dolazimo na vrh Ravni gaj (672 m). Slijedeći planinarski put nizbrdo, za ukupno 15 minuta od križanja dolazimo do **KT 10 Planinarskog puta**

Psunjem, Ravni gaj (650 m). Kontrolna točka nalazi se na mjestu gdje je 1934. godine bila izgrađena turistička kuća s vidikovcem kojima su se koristili i planinari i prvi je objekt tog tipa na Psunju. Ostaci temelja su i danas dobro očuvani. Na drvenom stupcu postavljena je ploča s oznakom kontrolne točke i metalni tuljaci u kome se nalazi pečat s motivom stare turističke kuće.

Ravni gaj (KT 10) - Planinarska kuća Strmac (KT 11) 1 h

Prema Predoli nastavljamo spuštati se na istok zapuštenom livadom Ravni gaj i za 5 minuta dolazimo do stare lovačke čeke na pitoresknom travnatom proplanku gdje se otvara lijep vidik. Pl. put nas vodi kratko lijevo do ruba šume gdje skrećemo desno i nastavljamo u prijašnjem pravcu. Za oko 10 minuta idući nizbrdo, dolazimo do planinske livade Predola (510 m) na čijem se rubu nalazi nadstrešnica s klupama i stolom za zasluženi odmor. Prizemljem devastirane kuće koriste se lovci, a nekadašnju drvenu staju za šumarijske konje polako rastočuje vrijeme. Livada Predola je četvrta livada u nizu iznad sela Šumetlice, koje su korištene za ispašu i kao košenice – Kalilo, Široka kosa, Krndija, Predola i Ravni gaj. Na križanju planinarskih putova na Predoli, u sjeverozapadnom smjeru se odvaja pl. put br. 322 na Bjelovac i pl. put na Strmac koji Brinskom kosom silazi u dolinu potoka Begovice. Na istok, uzbrdo preko livade, odlazi pl. put br. 323 preko livade Krndije na Strmac. Trasa Planinarskog puta Psunjem vodi šumskom cestom u sjeveroistočnom smjeru i većim dijelom šumskom hladovinom naspušta na Strmac, pl. putom br. 316. Nakon 30 minuta s naše desne strane priključuje se pl. put br. 323 preko Krndije. Za nešto manje od 10 minuta hoda prolazimo pored šumarijske kuće i silazimo do izletišta Strmac, na makadam cestu uz koju protiče potok Begovica u svom betonskom koritu. Lijevo preko potoka je bazen, a u donjem dijelu nalazi se umjetno jezerce. Do planinarske kuće Strmac ima još nekoliko minuta hoda. Idemo kratko cestom koja slijedi tok potoka Begovice, u pravcu istoka i prelazimo most preko potoka Šumetlice. Izlaskom na asfaltnu cestu spajamo se s trasom Slavenskog planinarskog puta (pl. put br. 301). Njome idemo lijevo, na sjever po asfaltnoj cesti. Za

tren ćemo doći na križanje planinarskih putova. Ravno po asfaltnoj cesti produžava pl. put br. 325 koji se kasnije račva u dva pravca: za Brezovo polje preko Gradine (pl. put br. 319) i za isto odredište preko Šibljačkog potoka odlazi pl. put br. 318. A još višlje, od tzv. 1. mosta oštro se penje pl. put br. 325 na Veljinu glavu. Na križanju na koje smo došli, odmah desno preko asfaltne ceste, odlazi pl. put br. 324 preko Rebarnica za Veljinu glavu, a kojem ćemo se mi vratiti nakon obilaska planinarske kuće Strmac. S križanja pl. putova okrećemo se ulijevo, na zapad i prelazimo preko betonskog mosta s asfaltnom podlogom nad potokom Velika Reka (u potok Velika Reka 10ak metara niže mosta ulijeva se voda potoka Begovice i nastaje potok Šumetlica). Prelaskom mosta zadržavamo pravac i idemo po makadam cesti. Prolazimo pored drvoreda platana, nakon kojih se SPP (pl. put br. 301) odvaja desno uzbrdo na Božikovačku kosu i odlazi za Dobru vodu i Brezovo polje (3h). Mi nastavljamo još malo makadam cestom. Lijevo u dolini nešto niže, nalaze se jezerce, bazen i ruševni objekt. Nakon 50ak metara na križanju cesta ići ćemo lijevim odvojkom, kratko nizbrdo cestom iznad zidane zgrade i montažne barake i dolazimo do **KT 11 Planinarskog puta Psunjem, Planinarske kuće Strmac (350 m)**. Od pl. kuće Strmac nastavlja dalje markirani pl. put br. 320 za Jastrebinac i Bjelovac prolazeći dolinom omeđenom potokom Begovicom, te nizom vikendica na suprotnoj strani šume ispod Božikovačke kose. Gore pl. put br. 320 izlazi na makadam cestu, prolazi pokraj zapuštenog gornjeg jezera i kaptiranog izvora Đukina česma. Ispod ulaznog trijema, lijevo od ulaznih vrata u planinarsku kuću nalazi se ploča sa kojom je označena kontrolna točka. U metalnoj kutiji nalazi se pečat Slavenskog planinarskog puta, planinarske kuće „Strmac“ i pečat Planinarskog puta Psunjem sa motivom pročelja pl. kuće „Strmac“.

Planinarska kuća Strmac (350m) nalazi se na istoimenom izletištu. Smještena je na nadmorskoj visini od 350 m, ispod Božikovačke kose, na rubu livade u dolini potoka Begovice. Planinarska kuća ima odvojenu spavaonicu s 32 postelje za noćenje, kuhinju, blagovaonicu i sanitarni čvor. Raspoložbe vlastitim vodovodom i priključena je na električnu mrežu. Do kuće je moguć pristup automobilom, zadnjih 300

m užom makadam cestom. Opskrbljena je i otvorena po dogovoru. Kućom upravlja HPD „Strmac“ iz Nove Gradiške. Domar je Željko Brčić Duša - 098 195 23 20. U neposrednoj blizini nalazi se umjetna stijena za penjanje, manja uređena livada sa stolovima, klupama, nadstrešnicom i pečenjarom. Šumarija je 1988. godine novogradiškim planinarima darovala aluminijsku montažnu baraku. Baraku korištenu u 2. svjetskom ratu kao bolnica, Crveni križ dobio je na poklon od Američke vojske i smjestio na Strmcu.

Planinarska kuća Strmac (350 m)

foto.: Kristina Slišurić

Pl. kuća Strmac (KT 11) - Veljina glava (KT 12) 1:30 h

Od planinarske kuće Strmac uputimo se u smjeru istoka, šumskom cestom iznad bazena, pored platana i preko betonskog mosta nad potokom Velika Reka, otkuda smo i došli do planinarske kuće Strmac. Dolazimo na križanje planinarskih putova koje je smješteno između mosta i asfaltne ceste. Ulijevo, ispočetka idući po asfaltnoj cesti, odlazi pl. put br. 325 od kojega se gore prije Bolnice na Strmcu odvaja ulijevo

pl. put br. 319 za Gradinu i preko Dobre vode odlazi na Brezovo polje (2:45 h). U produžetku asfaltne ceste nastavlja pl. put br. 325, a iznad Bolnice, ulijevo od njega odvaja se pl. put br. 318 za Šibljački potok i odlazi dalje na Brezovo polje (2:30 h), prethodno se spojivši gore na grebenu sa trasom SPP-a koja dolazi od Dobre vode. Od makadam ceste za Brezovo polje iznad Bolnice, preko tzv. „1. mosta“, odlazi strmo gore pl. put br. 325 na Veljinu glavu (1:10 h). Od križanja pl. putova na Strmcu, između mosta i asfaltne ceste, udesno, ispočetka idući po asfaltnoj cesti, odlazi trasa SPP-a, pl. put br. 301, za Baćin dol (2h) i kulu Gračanicu (3 h) na Babjoj gori. Preko asfaltne ceste presijeca trasa Planinarskog puta Psunjem i nastavlja šumom, u sjevernom smjeru. Taj pl. put br. 324 postupno nas u nekoliko serpentina diže na planinsko rebro brda slikovitog naziva Rebornice. Krećući se sjeveroistočnim smjerom lijepom hrastovom šumom ne pretjerano strmim, ali stalnim usponom, nakon prelaska najviše točke Rebornica pl. put nastavlja u sjeverozapadnom smjeru. Dvije minute prije Veljine glave desno se odvaja pl. put koji ne vodi na sam vrh Veljine glave nego odlazi izravno na Petkovicu i Kapetanicu. Naš pl. put br. 324 nastavlja ravno blagim usponom do **KT 12 Planinarskog puta Psunjem, Veljina glava (704 m)**. Kontrolna točka označena je s pločom na kojoj su navedeni podaci o našoj obilaznici i vrhu. U metalnom tuljcu nalazi se pečat s motivom vjeverice. S Veljine glave moguće je nastaviti prema Petković i Kapetanici pl. putom br. 325, a moguć je i strmi spust istim pl. putom do „1. mosta“ na makadam cesti za Brezovo polje sa Strmca.

Veljina glava (KT 12) - Petkovića (KT 13)

1 h

Trasa Planinarskog puta Psunjem s Veljine glave vodi nas prema Petković i Kapetanici kratko strmo nizbrdo na istok. Tu se sastaje sa pl. putom koji je obišao sam vrh i nastavlja kroz mladu, pretežno jelovu šumu, kratko do lovačke čeke i hranilišta gdje oštro zakreće ulijevo i penje se na Vretena. Za 15 minuta od lovačke čeke, pl. put izlazi na šumsku cestu, presijeca je i strmo ulazi u šumu kroz koju bez dobro vidljive trase, slijedeći markacije, kratimo dvostruki zavoj ceste i dolazimo na raskrižje šumskih cesta. Pl. put nas vodi preko

ceste u šumu i oštro desno u smjeru istoka postupno se uspinje slijedeći šumski put. Mijenjajući smjer, lijepom šumom planinarska markacija nas za 1 sat dovodi na **KT 13 Planinarskog puta Psunjem, Petkovicu (890 m)**. Lokacija kontrolne točke označena je pločom s podacima, a u tuljcu je pečat s motivom cvijeta jaglaca.

Petkovicu (KT 13) - Strnjišak (KT 14)

1 h

S Petkovice prema Kapetanici markirana trasa Planinarskog puta Psunjem kreće na sjever i zapadnom stranom zaobilazi kotu 889.9, najvišu točku ovog područja. Za 10 minuta hoda stižemo na Kapetanicu (840 m). Kapetanica je mala humka – zemljana oznaka vlasništva šuma iz 19. stoljeća. Ispod humke, na kojoj raste nekoliko bukvi, nalazi se izvor iz kojeg nastaje potok Javorovica. Planinarski put br. 326 u pravcu istoka vodi nas prema vrhu Javorovici (912 m) do koje ima 1:40 h. Planinarski put Psunjem nastavlja na zapad prema Strmačkoj humci (796 m), nastavkom pl. puta br. 326. Trasa markiranog planinarskog puta ide vijugavom vlakom kroz područje s rijetkom šumom. Prolazi pokraj vrha Visoki brijeg (854 m) i odlazi u smjeru jugozapada. Prolazimo i kotu Strmačka humka (796 m) gdje ćemo lijevo uz pl. put uočiti još jednu staru zemljanu oznaku vlasništva šuma i doći ćemo za koju minutu na križanje planinarskih putova. Od Kapetanice do ovog križanja pl. putova doći ćemo za 30 minuta laganog hoda. Pl. putom br. 326 u zapadnom smjeru u nastavku grebena, preko područja Crna bara dolazi se na Brezovo polje (985m) za 1:10h. Sasvim u daljini u istom smjeru, vidi se visoka vitka 150 metarska metalna rtv antena na najvišem vrhu Psunja i Slavonije. Trasa Planinarskog puta Psunjem odlazi prema Vodostaju, udesno, pl. putom br. 327 u sjeverozapadnom smjeru. Pl. put u početku prolazi između visoke stare i mlade šume koja nam je s lijeve strane. Ubrzo ulazimo u visoku šumu i nastavljamo širokim šumskim prosjekom, preko vrha Strnjišak. **KT 14 Planinarskog puta Psunjem, Strnjišak (812 m)** nalazi se uz šumski prosjek, označena je pločom, a u metalnom tuljcu nalazi se pečat s motivom gljive vrganj.

Strnjišak (KT 14) - Šumarijska kuća na Vodostaju (KT 15)

20 min.

Stalnim padom terena spuštamo se niz grebenski prosjek kroz lijepu šumu. U jednome svome dijelu pl. put prolazi zanimljivim botaničkim područjem gdje je tlo obraslo lišajevima i mahovinom. U svome donjem dijelu pl. put iz prosjeke prelazi na šumsku vlaklu koja vrlo oštro udesno silazi na šumsku cestu u dolini potoka Strnjišak. Tom cestom idemo lijevo, nizvodno, u smjeru sjevera. Za nekoliko minuta spustit ćemo se na područje Vodostaj i doći do stupca s putokazima kod betonskog mosta, na križanju makadam cesta. Trasa Planinarskog puta Psunjem u smjeru sjevera prelazi preko lijepe livade, prolazi pokraj kamenom uzidanog đerma, prelazi preko drvenog mosta nad potokom Duga rijeka i dolazi do ***KT 15 Planinarskog puta Psunjem, Šumarijske kuće na Vodostaju (660 m)***. Kontrolna točka nalazi se kod Šumarijske kuće. Označena je pločom, u tuljcu se nalazi pečat s motivom pročelja Šumarijske kuće.

Šumarijska kuća na Vodostaju (660 m) nalazi se u dolinskom proširenju okruženom šumskim gorskim kosama, gdje se smiruju i spajaju vode živahnih gorskih potoka Ostružnice, Strnjiška i Duge rijeke. Spojene vode tih potoka dalje teku pod nazivom Vodostaj. Stare drvene šumarijske kuće kojom su se mogli služiti i planinari više nema. Bila je smještena na sjevernom dijelu područja Vodostaj iznad potoka Duge rijeke. Na starim temeljima podignuta je prije 15ak godina nova, opekom zidana Šumarijska kuća. Uz nju je nadograđena velika nadstrešnica s pečenjarom, drvenim stolovima i klupama koji mogu ugostiti četrdesetak osoba. Ispred kuće je ovalna livada okružena drvoredom crnogoričnih jelovih stabala. Šumarijska kuća vlasništvo je Šumarije Pakrac. Kuća nije u potpunosti dovršena, a kada bude, vjerujemo da će se njome ponovno moći služiti i planinari na svojim čestim prolascima ovim šumskim područjem. Područje oko Šumarijske kuće na

Vodostaju, posebno je ugodna šumska lokacija na Psunju. Po obližnjem izvoru Vodostaj ime je dobilo i okolno područje.

Šumarijska kuća na Vodostaju (660 m)

foto.: Žarko Roček

Šumarijska kuća na Vodostaju (KT 15) - Ivanjski krst (KT 16)

1:20 h

Iznad Šumarijske kuće na Vodostaju, s njene desne strane, u smjeru sjevera, nastavlja dalje trasa Planinarskog puta Psunjem. Markirani pl. put br. 327 ide spojnom šumskom vlakom postupnim, laganim usponom uz rub visoke i niske, mlade šume koja nam je zdesna. U narednih 10 minuta dva puta ćemo skoro ravnomjerno presjeći glavnu šumsku makadam cestu koja prolazi ovim područjem. Gore nastavljamo šumskim prosjekom kroz visoku gušću šumu iz koje nema vidika. Proći ćemo desno od male šumske čistine okružene šumom, i pokraj visoke drvene zatvorene lovačke čeke ispred koje

udesno presijecamo šumsku makadam cestu i nastavljamo šumskim prosjekom. Ponovnim izlaskom na cestu nastavljamo njome neko vrijeme po gotovo ravnom terenu. Na mjestu gdje se cesta počinje penjati i zakretati udesno mi zadržavamo pravac silazimo s ceste i prelazimo na šumski prosjek. Ubrzo ćemo ponovno izaći na istu šumsku cestu i nastaviti njome oko 30 minuta. U lijevom blažem cestovnom zavoju, sići ćemo s ceste udesno i nastaviti postupnim usponom šumskom vlakom koja prolazi između bjelogorične i crnogorične visoke šume koja nam je s desne strane. Izlaskom na greben pred nama će se otvoriti pogledi na posječena okolna područja. Sasvim desno, u smjeru jugozapada, uočiti ćemo područje Kapetanice i antenu na Brezovom polju. Na mjestu na koje smo došli nalazi se **KT 16 Planinarskog puta Psunjem, Ivanjski krst (870 m)**. Uz ploču s oznakom područja, ovdje se nalazi i metalni tuljac u kojemu je pečat s motivom jelena.

Ivanjski krst (KT 16) - Javorovica (KT 17)

1:50 h

Od KT 16 Ivanjski krst krenut ćemo u sjeveroistočnom smjeru, obraslom vlakom. Izlaskom na šumsku cestu uočiti ćemo ispred nas široko posječeno područje od sjeverozapada do istoka. U navedenim smjerovima otvaraju se odlični vidici na grebenska područja zapadnog i središnjeg Papuka. Pogled je vrijedan pažnje i treba se ovdje zadržati neko vrijeme u razgledavanju. Cestom nastavljamo desno idući u jugoistočnom smjeru. Za nekoliko minuta doći ćemo na cestovno križanje koje presijecamo sredinom između dvije šumske makadam ceste. Nastavljamo obraslim terenom, šumskim prosjekom, krećući se kraće vrijeme kroz visoku šumu. Na kratko se dotičemo cestovnog zavoja i odvajamo od njega udesno na šumsku vlak. Nešto više, iz šume se ulijevo, u sjeveroistočnom smjeru otvara dobar vidik na vrh Javorovicu (912 m) za koju nam se čini da bismo je mogli dosegnuti rukom. Daljnjim prolaskom kroz lijepo šumsko područje doći ćemo na grebensko križanje planinarskih putova u području Žirovnjak (860 m). Desno, prema jugozapadu, odlazi markirani planinarski put br. 326 prema Kapetanici i Brezovom polju, koje smo već ranije spomenuli u

opisu. Trasa Planinarskog puta Psunjem na križanju pl. putova odlazi ulijevo, u sjeveroistočnom smjeru, pl. putom br. 334 prema Javorovici. Pl. put ide nekoliko minuta šumskim prosjekom nizbrdo. Izlaskom na ravnu šumsku makadam cestu zadržavamo pravac kretanja idući dalje po njoj nešto manje od 10 minuta. U lijevom cestovnom zavoju valja zadržati pravac kretanja i produžiti ravno krećući se između visoke i mlade šume koja nam je slijeva. Prelazimo preko Radanović laništa od kojeg se ulijevo, u sjeverozapadnom smjeru otvara dobar pogled na zapadni Papuk. Silaskom niz šumski prosjek presijecamo šumsku makadam cestu i nastavljamo odlazeći udesno kroz mističnu staru bukovu šumu. Na križanju planinarskih putova, ulijevo po šumskoj vlaki odlazi markacija do kaptiranog nepresušnog izvora Dobra voda na čiju vodu gotovo uvijek možemo računati. Od križanja planinarskih putova do izvora ima 2 minute hoda. Izvor Dobra voda nalazi se na nadmorskoj visini od 740 metara i najviše je izvorište poznate slavonske rijeke Orľave. Nakon osvježenja hladnom izvorskom vodom vratit ćemo se natrag do križanja pl. putova i poći za markacijom ulijevo i presjeći makadam cestu. Pl. put br. 334 dalje ide u sjeveroistočnom smjeru stalnim postupnim usponom kroz visoku lijepu šumu sve do najvišeg vrha istočnog Psunja. **KT 17 Planinarskog puta Psunjem, Javorovica (912 m)**, nalazi se gotovo na samome vrhu preko kojeg prelazi markirani planinarski put. Uz metalnu ploču na vrhu nalazi se i tuljac s pečatom koji ima motiv lista stabla javora. Vrh Javorovica zarastao je u nisko raslinje s grmovima lijeske, bazge i malina. Na samome vrhu nalazi se trigonometrijska geodetska betonska oznaka vrha. Radio-amaterima pakračkog kraja ovaj vrh nekada je bio zanimljiv. O tome svjedoči željezni trokutasti rešetkasti stup učvršćen sajlama sa zemlje koji bi i danas mogao poslužiti svojoj svrsi. Do njega se nalazi ruševna drvena konstrukcija od koje su ostali samo noseći okomiti stupovi i stare, dotrajale drvene ljestve izrađene od oblica. One sada nikuda ne vode jer je platforma davno istrunula. Vjerojatno je to nekada bila visoka zatvorena lovačka čeka ili šumarijska protupožarna osmatračnica, a možda je nekada služila u istu svrhu kao i metalni radio-amaterski stup. No bilo kako bilo nikako se ne preporuča

penjanje na nju, kao ni na željezni radio-amaterski stup. Sa njih ionako ne bismo ništa pogledima dohvatili, zbog visokih okolnih stabala koja ih nadrastaju.

Pogled na zapadni i središnji Papuk sa sjeveroistočnog obronka Javorovice (912 m), foto.: Žarko Roček

Javorovica (KT 17) - Bukovik (KT 18)

1 h

S vrha Javorovice poći ćemo u smjeru sjevera skrećući pomalo u smjeru sjeveroistoka. Naša planinarska markacija prolazi kroz visoku šumu i ide šumskom vlakom koja se spušta sve strmije. Za 15ak minuta sići ćemo do šumske makadam ceste. S ove lokacije otvorit će se zanimljiv pogled na daleka šumska grebenska prostranstva i neke vrhove zapadnog i središnjeg Papuka. Uočit ćemo unutar zelenog šumskog plašta Papuka koji ih okružuje, sela Popovce, Koturić, Striježevicu i druga, koja su se nekako stisnula unutar nadmoćnog šumskog okruženja koje kao da ih guta. Valja nam ovdje svakako zastati i nauživati se pogleda, jer ovo je zadnji vidikovac na trasi

Planinarskog puta Psunjem. Šumsku makadam cestu samo ćemo presjeći i odmah ispod ceste sići niz nekoliko izrađenih stepenica od drveta, zemlje i stijena koje su izgradili pakrački planinari i oprezno nastaviti daljnji silazak. Pl. put se ispočetka vrlo strmo spušta uz rub visoke i mlade niske šume koja je lijevo od nas. Dolje niže ulaskom u visoku šumu teren se ravna. Stalnim postupnim padom terena, držeći se šumskog prosjeka, vijuga naš planinarski put. Presijecamo šumsku makadam cestu i kroz šumskim granama još zakriljeniji šumski prosjek nastavljamo dalje. **KT 18 Planinarskog puta Psunjem, Bukovik (528 m)** nalazi se uz trasu pl. puta uz šumski prosjek. Uz ploču kojom je označena kontrolna točka, nalazi se i metalni tuljac u kojemu je pečat s motivom divlje svinje, životinje koju najčešće možemo sresti na Psunju.

Bukovik (KT 18) - Selo Mijači (244 m)

45 min.

Nastavljamo šumskim prosjekom, a vrlo kratko idemo i šumskom cestom od koje se odvajamo udesno. Prošavši tako kroz područja Baricu, Metaljka i Zapatak postepeno skrećući udesno u istočnom smjeru, nastaviti ćemo silazak šumskom vlakom. Dvjestotinjak metara prije prvih seoskih kuća teren se ravna i završava šumsko područje. Nastavljamo ravno obraslom zemljanom cestom za selo uz trasu betonskih električnih stupaca. Pregazit ćemo korito Bukovičkog potoka i ući u selo Mijače. Trasa našeg Planinarskog puta Psunjem odlazi lijevo niz selo, u sjeveroistočnom smjeru i završava kod betonskog mosta nad rijekom Orljavom.

Selo Mijači (244 m) smješteno je na sjeveroistočnim obroncima Psunja, uz rijeku Orljavu, čije obale povezuju područja zapadnog Papuka i Psunja. Područje zapadnog Papuka markiranim planinarskim putom br. 136 preko sela Mijači povezano je sa Psunjem. Kroz selo prolazi županijska prometnica na relaciji Pakrac (25 km) – Požega (30 km). Autobusne linije navedene relacije dosta su rijetke. Ovdje živi vrlo malo stanovnika koji su starije životne dobi. U selu nema trgovine.

KONTROLNE TOČKE SA MJESTIMA ZA PEČATE

KT 1

**Planinarsko
sklonište**

Točkica

(282 m)

u zaselku Gagići

kod Lipika

Datum obilaska

KT 2

Duge međe

(425 m)

Datum obilaska

KT 3

Cvijina staza

(350 m)

Datum obilaska

KT 4

**Planinarski
dom
Omanovac
(655 m)**

Datum obilaska

KT 5

**Hajdučka kosa
(550 m)**

Datum obilaska

KT 6

**Zidine pl. doma
Josipa Svobode
(710 m) na
Velikoj poljani**

Datum obilaska

KT 7

**Mali Oštrenjak
(680 m)**

Datum obilaska

KT 8

**Ivanovac
(390 m)**

Datum obilaska

KT 9

**Muški bunar
(775 m)**

Datum obilaska

KT 10

**Ravni gaj
(650 m)**

Datum obilaska

KT 11

**Planinarska
kuća Strmac
(350 m)**

Datum obilaska

KT 12

**Veljina glava
(704 m)**

Datum obilaska

KT 13

**Petkovića
(890 m)**

Datum obilaska

KT 14

**Strnjišak
(812 m)**

Datum obilaska

KT 15

**Šumarijska
kuća na
Vodostaju
(660 m)**

Datum obilaska

KT 16

**Ivanjski krst
(870 m)**

Datum obilaska

KT 17

**Javorovica
(912 m)**

Datum obilaska

KT 18

**Bukovik
(528 m)**

Datum obilaska

DALJINAR NA PLANINARSKOM PUTU PSUNJEM

Selo Skenderovci – Pl. skl. Točkica (KT 1) u zaselku Gagići	35 min.
Pl. skl. Točkica (KT 1) – Duge međe (KT 2)	1 h
Duge međe (KT 2) – Cvijina staza (KT 3)	1:30 h
Cvijina staza (KT 3) – Pl.dom Omanovac (KT 4)	1:30 h
Pl. dom Omanovac (KT 4) – Hajdučka kosa (KT 5)	1 h
Hajdučka kosa (KT 5) – Zidine pl. doma Josipa Svobode (KT 6) na Velikoj poljani	1 h
Zidine pl. doma Josipa Svobode (KT 6) na Velikoj poljani – Mali Oštrenjak (KT 7)	1 h
Mali Oštrenjak (KT 7) – Ivanovac (KT8)	1:50 h
Ivanovac (KT 8) – Muški bunar (KT 9)	1:10 h
Muški bunar (KT 9) – Ravni gaj (KT 10)	1:50 h
Ravni gaj (KT 10) – Pl. kuća Strmac (KT 11)	1 h
Pl. kuća Strmac (KT 11) – Veljina glava (KT 12)	1:30 h
Veljina glava (KT 12) – Petkovicica (KT 13)	1 h
Petkovicica (KT 13) – Strnjišak (KT 14)	1 h
Strnjišak (KT 14) – Šumarijska kuća na Vodostaju (KT 15)	20 min.
Šumarijska kuća na Vodostaju (KT 15) – Ivanjski krst (KT 16)	1:20 h
Ivanjski krst (KT 16) – Javorovica (KT 17)	1:50 h
Javorovica (KT 17) – Bukovik (KT 18)	1 h
Bukovik (KT 18) – Selo Mijači (244 m)	45 min.

OVJERA OBILASKA

Planinarsko društvo „Psunj“ Pakrac zahvaljuje Vam na obilasku
Planinarskog puta Psunjem

i dodjeljuje značku broj: _____.

U Pakracu, _____

M.P.

Potpis:

PJESMA PSUNJU (PAKRAČKI PLANINARI)

Glazba i riječi: Josipa Kordić Pepica

D A D G D

U Pa-kra-cu po-sto-ji ve-se-li klub. I-me mu da-do-še Psunj.
Po P-su-nju smo ho-da-li mno-gi od nas, sre-ću smo na-šli baš tu.

9 A⁷ F[#] F[#] H H⁷ A H E

Go-di-na mno-go već i - ma, al' on je još u - vjek tu
Su-nce i pri-ro-da zo - vu - do - di pla - ni - na - ru - .

19 E A H

Pla - ni - na - ri pri - ro - dnja - ci pla - ni -
U pla - ni - ne na vi - si - ne na - šeg

24 E E

na - ri smo ve - se - li svi.
Psu - nja je zov .

1. U Pakracu postoji veseli klub
Ime mu dadoše „Psunj“
Godina mnogo već ima
Al' on je još uvijek tu.

Refren: Planinari, prirodnjaci, planinari smo veseli svi
U planine na visine našeg Psunja je zov.

2. Po Psunju smo hodali mnogi od nas
Sreću smo našli baš tu.
Sunce i priroda zovu doći planinaru.

Refren: Planinari, prirodnjaci, planinari smo veseli svi
U planine na visine našeg Psunja je zov.